

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

Л.П. Павленко

Школа справжнього першокласника

Методичні рекомендації

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

УДК 371.32
ББК 74.268.1
П12

Л.П. Павленко

П12 Школа справжнього першокласника : метод. рекомен. /
Л.П. Павленко. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан,
2017. — 48 с.

УДК 371.32
ББК 74.268.1

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

© Навчальна книга — Богдан, 2017

ЗВЕРНЕННЯ ДО ВЧИТЕЛІВ

«Школи справжнього першокласника»

Хороший початок — половина успіху. Це знають усі. Вступаючи до школи, діти мають різний рівень підготовки, що суттєво знижує результативність праці вчителя і учня та значною мірою впливає на стан їх здоров'я. Саме з огляду на збереження фізичного, соціального, психічного і духовного здоров'я дітей, що є пріоритетним завданням сучасної освіти, на перший план виходить правильне налаштування шестирічного учня на шкільне життя. Справа ця досить клопітка, але дуже важлива.

Головне — сформувати у дитини внутрішню позицію школяра: систему потреб і прагнень, коли причетність до шкільного життя переживається першокласником як його власна потреба. Показником її сформованості є:

- відмова від дошкільно-ігрового, індивідуально-безпосереднього способу існування;
- наявність позитивного ставлення до навчального процесу і нового типу стосунків з дорослими як з учителями.

Норми поведінки першокласник краще засвоїть у формі гри за шкільними правилами, адже загальновідомо, що у шестиліток знання цих правил й самооцінка відповідно до них часто не збігаються.

Шестилітка — чомусик, він прагне все пояснити, прокоментувати, показати, про все дізнатися, розпитати... Все це потребує багато часу. 35 хвилин вчителю треба доцільно й оптимально розподілити на виконання всіх програмних задач уроку. Пригадали власні спроби? Маємо дуже сумну арифметику: в середньому на кожну дитину припадає близько 30 секунд на індивідуально-диференційовану роботу. А згадаймо ще й той важливий факт, що у шестирічної дитини образ «ми» ще суттєво розмитий. Вона швидше реагує на персональне звернення, прагне тісного особистісного контакту з учителем, вихователем.

Згадайте анекдот:

Кінець першого тижня занять у школі...

— До школи ходити більше не хочу!

— Чому?

— Читати не вмію — заставляють. Писати не вмію — заставляють. Розв'язувати задачі вмію — та не дозволяють!

І справді, чого ж тоді туди ходити, якщо «не вмію», «заставляють», «не дозволяють»? Тому й «не хочу!»

А пам'ятаєте оповідання Віктора Голявкіна «Як я боявся»?

«Коли першого вересня я йшов до першого класу, то дуже боявся, що мені там одразу ставитимуть складні запитання. Хоча батьки і запевняли мене, що нічого подібного не відбудеться, але я все одно хвилювався... І ось такий схвильований, неуважний, навіть наляканий я увійшов до класу...».

Скільки навколо нового, світ такий незвичний і як важко пристосуватися до нього, знайти у ньому своє місце! Давайте ж з першого дня знайомства дарувати маленьким школярикам радість спілкування з нами, щоб школа якнайшвидше стала для них рідною домівкою, а однокласники — дружною родиною.

Це дуже важливий момент, адже адаптаційний період (період звикання) у шестиліток, порівняно з семирічними першокласниками, збільшується з трьох місяців до півроку і більше, але лише за умов успішної адаптації дітей до шкільного життя!

Зазвичай адаптаційний період супроводжується додатковим фізичним і психологічним напруженням. І це саме в той час, коли у першокласника формується інтерес до шкільного життя, зміцнюється віра у власні сили, виявляються нові уміння, які супроводжують процес дорослішання, становлення учня. Першокласник отримує навантаження, що прирівнюється до навантаження космонавта у безповітряному просторі, чи шахтаря, який працює зміну у забої під землею.

А маленькому школяреві лише шість років! Тому дуже актуально тут пригадати слова Василя Олександровича Сухомлинського, що успішний учень — це здоровий учень. «Школа радості» В. Сухомлинського — це, насамперед, «Школа здоров'я».

«Давайте приносити дітям радість спілкування з нами!», — радив Шалва Олександрович Амонашвілі. І не дарма! Вчені довели, що коли людина щось робить з радістю і задоволенням, то в її організмі у п'ять тисяч разів зростає вироблення біологічно активних речовин. «Гормони щастя» принесуть успіх і здоров'я, пам'ятайте про це!

Очікування дитини сповнені надій і тривоги. Тут наша емоційна підтримка набагато дієвіша за найкращі слова — це ниточка, яка пов'язує дитину і дорослого, учня і батьків, учня і вчителя. Тоді

реально з'являється можливість підтримати шестилітку, розрадити, допомогти.

Наразі особливо актуальною стає організація спеціальних вступних занять у період «гострої» адаптації, що дозволяють вчителю встановити позитивний емоційний контакт із першокласниками та їхніми батьками, створити найбільш сприятливі умови адаптації малечі до шкільного життя. Це наразі головні уроки для шестирічного учня — уроки виживання у школі. Існує велике різнобарв'я посібників для підготовки дітей п'ятирічного віку до шкільного навчання. Вибір за вами, дорогі батьки і шановні колеги!

На сьогоднішній день у кожній школі діють «Школи майбутнього першокласника». Є така і у нас — «Школа радості».

Згадуючи добрим словом авторів проектів психологічної підготовки дитини до школи, хочеться особливо виділити подібну програму «Вступ у шкільне життя» Г.А. Цукерман та К.М. Поливанової. Це — своєрідний «тренінг навчального спілкування» для майбутніх школярів.

Автори А.А. Назаренко, З.М. Ольховська та І.М. Толмачова розробили подібний курс «Ми прийшли до школи для шестиліток», який апробовано в окремих школах України.

Автори «Школи майбутнього першокласника» Г.О. Артамонова та О.Д. Семикіна у Пояснювальній записці до навчального плану такої школи вказують: «Готуючи дітей до школи, особливу увагу слід звернути на формування загальнонавчальних, організаційних умінь та гігієнічних навичок, зокрема уміння уважно слухати й розуміти зміст сприйнятого на слух, чітко відповідаючи на запитання, уміння порівнювати предмети за різними ознаками, виділяти спільне й відмінне, зіставляти явища між собою.

Крім того, важливо навчати готувати робоче місце, добирати необхідні навчальні речі; прищеплювати бажання не запізнюватися на заняття, бути охайним, правильно сидіти за партою, виконувати інші гігієнічні вимоги...

Загалом, якщо порахуємо, то виходить:

- 15 уроків грамоти,
- 8 уроків ознайомлення з навколишнім світом,
- 9 уроків підготовки до письма,
- 4 уроки роботи з дитячою книгою,
- 16 уроків математики...

І одна година припадає на психологічний практикум! Одна з 52 годин курсу!

А головне при вступі дитини до школи — це зміна її соціальної позиції. Саме це спричиняє руйнацію старих стереотипів поведінки і взаємин з оточенням, необхідність засвоєння нових вимог, які до дитини-учня висувають учителі і батьки. Адже усі проходять період адаптації до школи, навіть ті, що мають гарну попередню підготовку. Цей період, на думку різних авторів, продовжується в середньому від 10-18 днів до 1-3 місяців і супроводжується ростом внутрішньої напруженості дитини, підвищенням рівня тривожності та зниженням самооцінювання. І лише за нормального перебігу шкільної адаптації емоційне самопочуття й самооцінювання стабілізуються. Якщо ж процес адаптації дитини у першому класі утруднений, можлива деформація особистісного розвитку.

Свідченням адаптації до шкільного життя служить, з одного боку, продуктивність у відповідній (у кожному випадку — навчальній) діяльності, з іншого боку — внутрішній стан дитини, її емоційне самопочуття, наявність або відсутність внутрішньої напруженості.

Більшість дітей адаптуються до школи досить швидко, із задоволенням відвідують уроки, виконують завдання, дотримуються шкільних правил. Але є й такі, в яких процес сильно затягується. Іноді на першому році навчання повноцінної адаптації до школи так і не відбувається, але це не завжди супроводжується явними труднощами в опануванні шкільної програми, навіть може проходити на фоні гарної успішності.

Найпоширеніша форма прояву шкільного неблагополуччя — тривожність. Вона виражається у хвилюванні, підвищеному занепокоєнні ситуаціями в класі, очікуванні поганого ставлення до себе, негативного оцінювання з боку педагога й однолітків.

У дитини виникає відчуття неадекватності, неповноцінності, невпевненості в правильності власної поведінки.

У важких випадках можливе виникнення шкільного неврозу, психогенної шкільної дезадаптації. Тільки особистісно орієнтований вчитель створює в класі атмосферу, що сприяє відповідності індивідуальних потреб дітей вимогам школи.

З огляду на зміни, що відбулися в освітньому просторі України, зміщенні акценту пріоритетів у бік виховних та здоров'язберігаючих технологій через призму особистісноорієнтованого навчання, ми

вирішили створити методичний комплект з введення у шкільне життя «Школа справжнього першокласника», який складається з методичного посібника для вчителя (з поурочним плануванням завдань курсу) і зошита для учня (відповідно до поурочного планування).

В.О.Сухомлинський був переконаний, що головне — це створення сприятливого психологічного комфорту. За таких умов не тільки гарно засвоюються знання, а й формуються цінні моральні якості, розвивається здорова у всіх відношеннях (фізичному, психічному, духовному) особистість дитини.

Значну роль у розвитку здорової особистості відіграє радісна атмосфера творчої співпраці учителів і учнів, яка наповнює Школу радості. Тоді між вчителем і дітьми, а також їхніми батьками складаються відносини взаємоповаги, довіри, відповідальності, стверджується особистісна гідність кожного учасника навчально-виховного процесу (учня, вчителя, батьків).

Сучасна школа — це не тільки система ретрансляції знань, це школа формування образу життя, виховання цінностей.

Сьогодні пріоритетом є виховання освіченого, фізично і морально здорового молодого покоління українців. Це — запорука успіху та подальшого процвітання України. Освіта повинна бути гармонійною. Вінцем гармонії є радість творчості, а радість творчості і пізнання є джерелом здоров'я дитини, головною умовою успішності, самореалізації особистості.

Професія вчителя — людинознавство, постійне, нескінченне проникнення у складний духовний світ маленької людини.

Курс «Школа справжнього школяра» розрахований на етап «гострої адаптації». У цей період, упродовж перших двох тижнів, шестирічні першокласники працюють у щадному режимі, мають специфічну методику організації навчально-виховної роботи.

Результативність і доцільність використання посібників практично доведені авторами проекту. Дітям, вчителям і батьками додається працювати з ними.

Перший рік навчання у школі є не тільки одним зі складних етапів для дитини, але й своєрідним випробним терміном для батьків.

По-перше, саме в цей період потрібна їхня максимальна участь у житті дитини.

По-друге, на початку навчання чітко виявляються всі хиби виховання.

По-третє, якщо наміри були добрі, а от із грамотним підходом «не склалося», самі батьки нерідко стають винуватцями шкільних стресів у дітей. Щоб цього не сталося, ми і пропонуємо свій посібник турботливим батькам.

Проведення занять з даного курсу дозволяє дітям успішно оволодіти у шкільному просторі, ближче познайомитися з вчителем і однокласниками, з нормами навчального співробітництва, правилами поведінки на уроках і в позаурочний час.

Значний вплив на формування навчальної мотивації мають переживання власних змін за формулою «Я змінююсь, залишаючись самим собою, і це мене тішить!»

Подібні заняття допоможуть вам показати дитині її власні зміни і сформувати в неї почуття значущості цих перетворень. Адже головна складова успіху у навчанні — повна самореалізація кожної дитини. Допомогти кожному «знайти себе», визначити своє місце в житті і колективі — головна мета виховання.

Поведінка та емоційний стан першокласника — найкращий показник якості та ступеня адаптації до школи.

Вчителям шестиліток та їх батьками залишається лише прислухатися до малюка.

Як правило, малюк сам підкаже причину негараздів і вихід з них.

Посібник можна використовувати для організації ранкових зустрічей, а за потреби, повертатися до роботи з ним упродовж дня.

Можна спланувати курс як позакласну виховну роботу. Особливо, якщо у вас клас-група. Робота учня з посібником вдома забезпечує зворотний зв'язок між школою і родиною маленького школярика, розкриває перед батьками секрети виховання «успішного учня».

Хай чудовий стан своєї душі — бажання «поділитися радістю навчання» — наші діти збережуть і пронесуть через усе своє життя.

Хай навчання стане для них і для нас справжньою «Школою радості, успіху і здоров'я».

P.S. Для організації подальшої роботи над становленням особистості справжнього учня та формуванням власного «Я» кожної дитини використовуйте «Щоденник особистісного розвитку учня початкової школи» (Навчальна книга — Богдан, Тернопіль) та «Подарунок першокласника (Основа, Харків). Дані посібники забезпечать організацію психологічного супроводу учнів початкової ланки школи.

КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ
уроків з курсу
«Школа справжнього першокласника»

День	Зміст	Сторінки
І тиждень навчання		
<i>День перший.</i> Знайомство	1. Лист першокласникові. 2. Гра «Збираюся до школи». 3. Віршик до свята. 4. Читання оповідання В. Голявкіна «Як я боявся...».	Домашні: 1-2
<i>День другий.</i> Святковий	1. Перший урок у школі. 2. Про мене. Вчительці по секрету. Вивчення особистості учня.	Шкільна: 3 Домашня: 4
<i>День третій.</i> Про мене самого	1. Самооцінка. Тестування у формі гри «Сходинки рахуємо...». 2. Знайомство з сім'єю учня. Тест «Малюнок сім'ї».	Шкільна: 3
<i>День четвертий.</i> Я дуже уважний і старанний учень	1. Спостереження за посидючістю, працьовитістю, охайністю... учня. 2. Гра «Равлик». 3. Тест «Яблучко». 4. Формування шкільної мотивації, налаштування на роботу.	Шкільна: 7 Домашня: 8
<i>День п'ятий.</i> Сонячний	1. Самооцінка. Введення учня у колектив однокласників. 2. Гра-тест «Я — Сонечко». Складання мініатюри-самопрезентації. 3. Аналіз становлення шкільної мотивації. Позиція учня у сім'ї.	Шкільна: 9 Домашня: 10
<i>День шостий.</i> Школа розумних кошенят	1. Знайомство з Мурчиком і кицюнею Лялею. Мотивація шкільного навчання. 2. Бесіда «Як минув день»	Шкільні 11-12 Домашні 11-12 (оглядово)

II тиждень навчання		
<i>День сьомий.</i> Жменька корисних порад	<ol style="list-style-type: none"> 1. Правила поведінки учня. Гра «Можна — не можна». 2. Аналіз досягнень. Формування навчальної мотивації. Складання розповіді «Я — першокласник!» (за опорою). Гра «Таємне послання». 	Шкільна: 1 Домашня: 1
<i>День восьмий.</i> Щасливий	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування позитивного настрою для спілкування і навчання. 2. Саморегуляція. Казка «Подарунки Лялі». 3. Сімейна сторінка: Гра «Настрій». Аналіз навчальних успіхів дитини. 	Шкільна: 15 Домашня: 16
<i>День дев'ятий.</i> Радісний	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування позитивного світосприйняття.. 2. Психологічна установка «Радість». Співпраця. Гра «У мене гарний настрій, коли...». 3. Бесіда «Мій день Радості». Позитивна психологічна установка. Гра «Побажання». Малюнковий тест «Радість» 	Шкільні: 17-18 Домашня: 19
<i>День десятий.</i> Ігровий, цікавий і веселий	<ol style="list-style-type: none"> 1. Навчальні ігри та розваги. Формування позитивної мотивації і доброго самопочуття учнів. Ігри «Черв'ячок», «Піраміди Єгипту». 2. Ігри наших батьків, сімейні ігри. 	Шкільні: 20-21 Домашня: 22
<i>День одинадцятий.</i> Успішний	<ol style="list-style-type: none"> 1. Установка на «успішність». Учень. Школяр. Першокласник. Акривправа «Я такий!» 2. «Пропагуємо» успіх своєї дитини. Гра «Моє ім'я». Роздуми «Я хочу сказати своє слово». 	Шкільні: 23 - 24 Домашня: 23 (вибірково)
Урок-свято у Школі справжнього першокласника	<ol style="list-style-type: none"> 1. Створення ситуації «успіху». 2. Формування позитивної навчальної мотивації. 	Сторінка, де можна все: 25 (найважливіша)

УРОК 1

День другий

Святковий

Мета уроку: створити атмосферу радості і гордості: «Я — першокласник, я — школяр»; ознайомити з кожною шкільною кімнатою; практично ознайомити з поняттями «урок», «шкільне свято»; формувати мотивацію навчальної діяльності.

Матеріали і посібники: плакати для прикрашання дошки, зошит «Справжнього першокласника», олівці, ручки, бейджики, смайлики.

План уроку

1. Ранкова зустріч «В школі у тебе друзів багато».
2. Свято першого дзвоника.
3. Робота у зошиті.
4. Ігровий момент «Підручники».
5. Повернення до класу з короткою екскурсією школою.
6. Підсумки уроку-свята. Д/з.

Хід уроку

Вчитель зустрічає дітей біля шкільного ганку разом із старшокласниками, які допомагають вчителю прикріпити кожному учневі бейджик і провести екскурсію-огляд.

Бачите, як гарно й весело навколо.

Це школа першокласників вітає.

Яскраві усмішки цвітуть,
і особливо ясно сонце в небі сяє.

Шикуймося швиденько!

На святі нас чекають.

Ой, скільки там цікавого!

Навіть батьки того не знають,

Гра-руханка. Діти вільно рухаються. За сигналом шикуються у пари. Так 2-3 рази. Далі знову стають парами і йдуть на свято, де на них вже чекають.

Далі — за сценарієм Свята першого дзвоника.

По закінченні свята учні-випускники допомагають вчителю довести учнів-першокласників до класу. Дорогою роблять 3-5 зупинок, активізують увагу дітей на тому, як гарно прикрасили шкільний ганок, вестибюль, коридори, що зелені стрілочки на стінах допоможуть відшукати свій клас...

(Стрілочки у кожного першого класу свого кольору і «ведуть» до порога класу.)

Вчитель:

Добрий день, мої малята,
любі хлопчики й дівчата!

— Ой! Вибачте! Хіба не так вітаються з учнями, які прийшли до школи? Які ж ви в мене малята? Ви ж уже дорослі!

У школі вас поважно називатимуть «учнями, школярами, першокласниками».

Давайте ж привітаємося по-дорослому.

Добрий день, мій перший клас!

Щиро я вітаю вас.

Подивіться, мами й тати,
це уже не дошкільнята!

Сіли як за парти нові,
до уроку всі готові.

Нумо, зошит відкриваймо
і в Країну Знань рушаймо.

Вдома ви не полінилися,
дуже добре потрудилися.

Хто ж розкаже, 1-й клас,
що в портфеликах у нас?

Серед нас нема роззяв.

А що Петрусик в школу взяв?

Перевірка домашнього завдання.

(Див. зошит (с.5), дидактична гра «Збираюся до школи».)

Вчитель читає у зошиті на с. 5 слова:

Хочеш зі святом усіх привітати?

Вивчи віршик ти до свята!

Вчитель: А хто з вас, любі учні, вивчив віршик і хоче нам його розповісти?